

ciám, ktoré dnes v marxistickej filozofii prevládajú. Pravda, najmä vzťah medzi formálnou a dialektickou logikou zostáva iba nadhodený a nedoriešený. Íst ďalej — to už nebolo v kompetencii autorov. Použitie logickej aparatúry, pri riešení metodologických problémov je demonštrované na niekoľkých príkladoch; podobne aj uplatnenie logiky v technike, kybernetike, lingvistiky, teórii neurónových sietí a pod. Napriek veľmi stručnému výkladu možno sa tu dozvedieť o niektorých menej známych aplikáciách.

Pre odborníkov práca neprináša podstatne nové pohľady na logickú problematiku, a preto o nej asi nebudú mimoriadne polemizovať. V úvode to autori konštatujú dosť jednoznačne. Prínos tkvie v učlení problematiky a v niektorých čiastkových postrehoch. Tým cennejšia je však kniha pre širokú verejnosť, pre záujemcov z rôznych oblastí ľudskej aktivity. Veľkolepý rozvoj súčasnej logiky, zbavenej pút mýtvej tradičnej (školskej) logiky, demonštruje sa tu na konkrétnom materiáli. Logika je tu

očistená od rozličných hmlistých prímiesí. Predmet svojho skúmania si vymedzuje podobným spôsobom ako iné vedy, napr. fyzika. Hoci má univerzálny charakter jej kompetencia je pomerne presne stanovená. Logika je však aj nástrojom vied a vedeckej metodológie a aby bola účinným nástrojom, nesmie ustrnúť a premeniť sa na bezduchú schému, ktorá je síce „presne“ vymedzená, ale sterilná. Aj keď dosiaľ v našej logike na programe bolo spresňovanie a usústavňovanie zvnútra, treba čeliť tomu, aby sme neupadli do podobných chýb a obmedzení ako v tradičnej logike. To však nie je možné bez kontaktu so svetovým logickým dianím a bez podnetov zvonku, z vied a praxe.

Autori diela *Co je logika* pozitívne speli k ďalšiemu rozvoju našej logiky, ktorá sa už snaží postaviť sa na vlastné nohy — a dokazuje to v mnohých ohľadoch. Treba si len priať, aby tento rozvoj viedol k ďalším prácam, odborným i populárnym, a najmä k dobre fundovanej učebnici, ktorá nám veľmi chýba. A. Riška

ĎALŠÍ ROZVOJ SOCIALIZMU A ÚLOHY SPOLOČENSKÝCH VIED

Pod týmto názvom boli vydané materiály z celoštátnej konferencie pracovníkov spoločenských vied zvolanej z iniciatívy ÚV KSC na 25.—27. júna 1962 za účasti takmer 500 pracovníkov.¹ Jej príprava, ktorá prebiehala za širokej zainteresovanosti spoločenskovedných pracovníkov, tvorila fakticky súčasť prípravy rokovania XII. sjazdu KSC.

Diskusia v piatich sekciách prebiehala na základe predtým rozposlaného podkladového materiálu a diskusných príspevkov, ktorých autormi boli jednotlivci, príp. kolektívy vedeckých pracovníkov a vysokých škôl. Ťažisko rokovania konferencie sa takto prenieslo do príslušných špecializo-

vaných sekcií vyjadrujúcich požiadavku komplexného prístupu k riešeniu páľčivých spoločenských problémov. Členenie sekcií samo zvyrazňovalo požiadavku, aby sa neodtrhával navzájom politický, ideologický a ekonomický aspekt problematiky: I. Hlavné problémy reprodukcie v súvislosti s budovaním materiálno-technickej základne komunizmu; II. Problémy podvihnutia poľnohospodárstva na úroveň priemyslu a vývoj vzťahov medzi mestom a dedinou; III. Problémy rozvoja delby práce v spoločnosti a vytváranie nových vzťahov medzi fyzickou a duševnou prácou; IV. Problémy vývoja foriem a metód riadenia socialistickej spoločnosti; V. Problémy medzinárodných súvislostí výstavby vyspelej socialistickej spoločnosti v ČSSR.

Bez toho, žeby sme chceli podceňiť roko-

¹ *Ďalší rozvoj socializmu a úlohy spoločenských vied*, NPL, 1963, 450.

vania a závery z I., II. a V. sekcie, významné osobitne i z hľadiska záverov tohtoročného májového pléna ÚV KSČ, je vhodné vzhľadom na nemenšiu aktuálnosť upozorniť na niektoré problémy III. a IV. sekcie, odzrkadľujúce jednak dosiahnutý stav filozofického skúmania kľúčových otázok socialistickej výstavby, ako aj súčasné nevyužitie možnosti ich oveľa zovrubnejšieho a vzhľadom na požiadavky praxe účinnejšieho riešenia. Závažnosťou takéhoto vedeckého prístupu sa zaoberal i úvodný referát tajomníka ÚV KSČ s. Kouckého, s ktorého najpodstatnejšou časťou sa mali čitatelia možnosť zoznámiť ešte lanskeho roku.² V časti *Rozvoj socialistickeho spoločenského vedomia a niektoré otázky ideologickeho boja*³ sa upozorňuje na nutnosť ideovej nezmeriteľnosti voči prenikaniu najrozmanitejších ideologických vplyvov kapitalistického sveta, nutnosť aktívneho pozitívneho riešenia všetkých problémov a otázok, ktoré prináša súčasná etapa vývinu socializmu. Boli podrobené kritike rezíduá liberalizmu a individualizmu vo vedeckej práci, ktorej spoločenská účinnosť sa môže zvýšiť dôsledným presadzovaním požiadavky plánovitosti, kolektívnosti, komplexnosti a perspektívnosti. Je to súčasť riešenia kardinálnej otázky vychádzajúcej napokon i z rokovania XII. sjazdu KSČ — otázky zvýšenia výraznosti podielu spoločenských vied na rozvoji socialistickeho spoločenského vedomia, psychiky i celého spôsobu života. V súvislosti s úvahami o potrebnosti alebo nepotrebnosti „vylepšovania“ marxizmu „filozofiou človeka“, filozofickou antropológiu, ktorá sa v poslednom období rozvinula najmä na stránkach literárnych časopisov, je nutné — bez zjednodušovania problematiky vlastnej marxizmu ako celku a jeho spolupráci s ostatnými spoločensko-vednými disciplínami — odmietnuť chápanie individua nerešpektujúce jeho objektívnu podmienenosť a je spojené s iracionalistickým poňatím človeka. K týmto otázkam. súvisiacim najmä s chápaním

podstaty a vývinových tendencií socialistickeho humanizmu, vystúpili v III. sekcii o. i. s. Štoll (str. 250 zborníka) a s. Mácha, zaoberajúci sa hlavne problematikou filozofickej antropológie (str. 264 zborníka).⁴

Ak sa ďalej v referáte s. Kouckého ako najdôležitejšia otázka teoretického skúmania spoločenských vied kvalifikovala práca ako základ tvorivej činnosti človeka a zaostrilo sa zorné pole skúmania na okruhy problémov súvisiacich s otázkami objektívnych podmienok pre vznik nového komunistickeho pomeru ľudí k práci, zmien v štruktúre pracovných činností pri postupe ku komunizmu a pod., venovalo sa rokovanie v spomínaných sekciách oprávnene týmto problémom. S. Valenta sa vo svojom vystúpení k niektorým otázkam vzťahov medzi fyzickou a duševnou prácou za socializmu (str. 233) pokúsil vymedziť podstatný rozdiel medzi fyzickou a duševnou prácou ako „viacrozmerným súborom odlišností v technicko-ekonomickej a fyziologickej stránke charakteru práce, v ekonomických vzťahoch medzi oboma skupinami pracovníkov pri zásadnej jednote ekonomických vzťahov, rozdiel v skupinových záujmoch v rámci základnej záujmovej jednoty, rozdiel v rámci celkovej morálnopolitickej jednoty, rozdiel v kultúrno-technickej úrovni fyzicky a duševne pracujúcich a konečne i rozdiel v niektorých otázkach životného štýlu“. Na podklade skúseností zo sociologického prieskumu poukázal na niektoré špecifické črty vzájomného ovplyvňovania fyzickej a duševnej práce ako súčasť procesu riešenia rozporov socialistickej spoločnosti s. Mačhonin, ktorý tiež podčiarkol nutnosť komplexného úsilia historikov, ekonómov, pracovníkov ved. komunizmu, filozofov, psychológov, technikov, fyziológov atď. pri riešení tejto problematiky (str. 241). Oprávnenú pozornosť venovala III. sekcia

⁴ Blížšie k týmto otázkam pozri v práci I. Hrzal — K. Mácha, *Společnost, lid, jednolivec*, NPL, 1963, str. 298, najmä II. časť *Jednotlivec a společnost*.

² Pozri Nová mysl, č. 8, 1962, 897 a n.

³ Pozri cit. zborník, 22 a nasl.

problematike politickovýchovej práce všeobecne vzhľadom na súčasnú etapu kultúrnej revolúcie (vystúpenia ss. Kladivu, Machovca a Hrušku). S. Machovec vo svojom príspevku podrobil kritike doteraz prežívajúce nesprávne názory na systematickosť ateistickej výchovy, ktoré sa prejavujú i v nesprávnom „teocentrickom“ zameraní vychádzajúcej ateistickej literatúry, nerešpektujúcej práce riešenie životných postulatov najrôznejších vrstiev nášho obyvateľstva. Nevyhnutným atribútom systematickosti ateistickej výchovy sa musí stať: „... vystihnúť marxisticky človeka dnešnej epochy vo všetkých jeho životných situáciách“ (str. 271).

Mimoriadne závažné podnety odzneli v sekcii venovanej problémom vývinu foriem a metód riadenia socialistickej spoločnosti, i vzhľadom na riešenie tých problémov, ktoré sú v súčasnej etape, ale i z hľadiska najbližších perspektív rozhodujúce — ekonomických problémov. I keď sa v záveroch rokovania sekcie kriticky poukázalo, že sa nevenovala dostatočná pozornosť takým závažným problémom, ako je rozvoj všeludového štátu a celého politického systému našej spoločnosti,⁵ otázkam dobrovoľných spoločenských organizácií, ako aj komplexu otázok spätých s uplatňovaním vedúcej úlohy strany v sústave politickej organizácie našej spoločnosti pri prehlbovaní vedeckých metód jej činnosti a i., predsa len rokovaním tejto sekcie patrilo medzi najúspešnejšie. Už sám úvodný materiál *Niektoré problémy riadenia národného hospodárstva* (výňatok z neho pozri na str. 307) nastolil celý rad závažných problémov, ako sú metódy tvorby národohospodárskeho plánu, metódy ukladania úloh a zabezpečenie realizácie plánovaných

úloh. V popredí rokovania sekcie bola problematika demokratického centralizmu v riadení socialistickeho hospodárstva (vystúpenia ss. Šika a Jičinského), pričom osobitne príspevok s. Šika (*K problematike demokratického centralizmu v riadení socialistickeho hospodárstva*, str. 319 zborníka) sa stretol so živým ohlasom, ďalej problematika hodnotových vzťahov v riadiacej sústave, aktuálne otázky konkrétnej metodiky riadiacej práce a pod.

Ako predtým v úvodnom referáte s. Kouckého, tak aj v niektorých príspevkoch, napr. v príspevku s. Grospiča (str. 332 zborníka) sa zdôraznila naliehavá nutnosť teoretického spracovania otázok riadenia štátnej a spoločenskej výstavby. I v našej vlastnej praxi, napr. na základe nového systému riadenia poľnohospodárstva natisťka sa zaujímavá otázka spájania územného princípu s výrobným princípom vo výstavbe národných výborov, modifikujúca do značnej miery „model“ perspektívy prechodu ku komunistickej spoločenskej samospráve, videný často jednostranne iba na úrovni národných výborov ako hlavného článku rozvoja socialistickej demokracie.

Pokiaľ ide o problematiku skúmania otázok všeludovej socialistickej demokracie, zaujímavý je záver sekcie zdôrazňujúci, aby spoločenské vedy chápali a analyzovali rozvoj tejto etapy socialistickej demokracie ako spoločenský proces podmienený rozvojom socialistickej ekonomicko-triednych vzťahov. Prehlbovanie účasti nás na riadení nie je pritom len „jedným z prvkov“ politického riadenia, ale túto problematiku treba vidieť ako reálny proces uskutočňovania suverenity ľudu v socialistickej spoločnosti (str. 372 zborníka). Sekcia odporučila, aby sa riešila otázka výstavby samostatného pracoviska stranického charakteru ako centra a organizátora spoločenského výskumu. I v tejto sekcii, obdobne ako v ostatných, bol vyslovený celý rad opodstatnených požiadaviek objektívnej i subjektívnej povahy pre zvýšenie účinnosti spoločenskovednej práce.

⁵ Pokiaľ ide o tieto otázky, zaoberajú sa nimi novými pohľadmi ss. S u s (*Štát pri prechode od kapitalizmu ku komunizmu*) a M. C a h a — M. R e i m a n (*K niektorým otázkam diktatúry proletariátu a všeludového štátu v Československu*) pozri sb. Teoretické podnety XXII. sjazdu KSSS, NPL, 1963, str. 261.